

Дервянко Б. В.,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін
та банківського права
Державного ВНЗ «Українська академія банківської справи»
(м. Суми, Україна)

ПИТАННЯ ЗМІНИ У СТРУКТУРНО-ГАЛУЗЕВІЙ ПОЛІТИЦІ ЯК ОСНОВНОМУ НАПРЯМІ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Частиною 1 статті 10 «Основні напрями економічної політики держави» ГК України першим серед основних напрямів економічної політики, що визначаються державою, названо структурно-галузеву політику, спрямовану на здійснення державою прогресивних змін у структурі економіки, удосконалення міжгалузевих та внутрішньогалузевих пропорцій, стимулювання розвитку галузей, які визначають науково-технічний прогрес, забезпечують конкурентоспроможність вітчизняної продукції та зростання рівня життя населення. Складовими цієї політики є промислова, аграрна, будівельна та інші сфери економічної політики, щодо яких держава здійснює відносно самостійний комплекс заходів стимулюючого впливу. У науковому коментарі цієї норми вказується, що основні напрями економічної політики повинні враховуватися державою при визначенні і реалізації стратегічних і тактичних завдань соціально-економічного розвитку. Окреслені напрями економічної політики вказують на найбільш важливі сфери господарських відносин, яким у першу чергу слід приділяти увагу з боку держави [1, с. 42]. Тому структурно-галузєва політика не випадково названа першою. Саме від неї залежить ефективність господарювання окремих суб'єктів та економічна безпека усєї держави.

Структурно-галузєва політика України орієнтована на підтримку окремих сфер та галузей, що дають валютну виручку. Це виправдано. Проте сам склад галузей і, відповідно, суб'єктів господарювання, що до них належать, потребує зміни.

Можна назвати декілька товарних груп, видів робіт та послуг, міжнародна торгівля якими є рентабельною для українських підприємств. Основними із них є наступні групи (види, послуги): виготовлення і реалізація продукції металургійної та хімічної промисловості; виготовлення і реалізація товарної сільськогосподарської продукції; виготовлення і реалізація продукції важкого, зокрема гірничого, машинобудування, наукомісткого обладнання та механізмів, зокрема авіаційного та космічного спрямування; надання освітніх і медичних послуг громадянам (підданам) з інших країн; надання транспортних послуг суб'єктам господарювання з інших країн. Проте кон'юнктура ринку названих товарів, робіт, послуг постійно змінюється і потребує свого коригування.

Найбільша питома вага валютної виручки країни припадає на реалізацію продукції металургійної промисловості. Логічним є продовження розвитку і розширення підтримки гірничо-металургійного комплексу держави. Проте глибокий аналіз вказує на наявність системної кризи у цьому комплексі. Відносно невисокі ціни української металургійної продукції зумовлюються не новітніми технологіями, а низькою зарплатою працівників та невисокими витратами на охорону навколишнього природного середовища і забезпечення техніки безпеки. Передові технології у металургійній промисловості майже відсутні, а обладнання є морально і фізично застарілим. До того ж кінцевою продукцією української металургії є напівфабрикати, що слугують сировиною для сучасних зарубіжних підприємств, що виготовляють металомістку кінцеву продукцію (автомобілі, верстати та обладнання). Дуже часто така продукція експортується до України, забираючи в українців назад раніше отриману валютну виручку. Крім цього, протягом останніх років міжнародна спеціалізація пішла в напрямку «закріплення» виробництва металевих напівфабрикатів у КНР, на частку якої припадає більше половини світового експорту металу. Гірничі та металургійні підприємства КНР мають ті самі конкурентні переваги, що й українські, але у ще більших масштабах. У КНР витрати на оплату праці,

забезпечення техніки безпеки та охорони навколишнього природного середовища витрачається набагато менше, ніж в Україні. Суб'єкти господарювання із розвинених країн світу поступово виходять з ринку металопродукції, залишаючи екологічно брудний випуск підприємствам КНР. Те саме логічно поступово робити й українським підприємствам, не очікуючи доки цей вид господарської діяльності стане нерентабельним.

Інші із названих видів діяльності є більш прогресивними у порівнянні із виробництвом металопрокату. Україна належить до еліти країн, здатних виготовляти літаки та комплектуючі для космічних апаратів. Цей вид діяльності є інноваційним, підтримується державою. Проте на здійснення його залучено відносно небагато працівників. Так само стратегічно важливим та економічно вигідним є надання іноземцям освітніх та медичних послуг. Ці види діяльності у більшій мірі передбачають використання інтелектуального, а не матеріального потенціалу. Проте далеко не всі спеціальності і не в усіх навчальних закладах України користуються попитом у іноземців; не в усіх медичних та оздоровчих закладах України іноземці бажають отримувати послуги. Ці види діяльності є прогресивними та потребують підтримки, але і їхні можливості не дозволять у повній мірі забезпечити максимальну зайнятість населення та економічну незалежність держави.

Україна має вигідне геополітичне положення. Територією країни проходять міжнародні транспортні коридори, рівень перевезень якими з кожним роком зростає. Тому транспортна галузь продовжує розвиватися досить високими темпами [2, с. 3]. Щорічно Україна отримує значні суми валютної виручки від використання нафто- та газопроводів, транзитом через Україну ходять вантажівки і поїзди. Розвиток транспортної галузі є прогресивним. Проте головною галуззю країни транспортна галузь бути не може за визначенням. Це інфраструктура. А тому вона повинна обслуговувати галузі виробничі.

В умовах зростання чисельності населення Землі постійно зростатиме потреба у харчовій продукції. Дослідження відносин із забезпечення харчової

безпеки держави, використання ГМО, формування та торгівлі насіннєвим фондом тощо потребують окремого дослідження. А у межах цих тез доповіді необхідно нагадати про наявність в Україні найродючіших ґрунтів у світі, які часто використовуються не за призначенням або засипаються териконами, шлаковідвалами, заливаються водою річок, на яких будуються гідроелектростанції, розкопуються кар'єрами тощо. Проте і максимальне використання земель сільськогосподарського призначення за цільовим призначенням є виконанням лише частини завдання з виходу на світові ринки. Важливіше значення має переробка сільськогосподарської сировини. І саме створення та всебічна комплексна підтримка суб'єктів господарювання, що виготовляють кінцеву харчову продукцію, має бути поточним завданням місцевих громад і держави.

Отже, сьогодні назріла потреба у змінах структурно-галузевої політики України на користь поступового планомірного скорочення кількості гірничих і металургійних підприємств, їх розмірів, обсягів виробництва тощо, та одночасного розширення якості виробництва (вирощування) експортоорієнтованої кінцевої товарної продукції, підвищення її якості, обсягів виробництва та експорту. Не слід соромитися терміну «аграрна країна», а краще у спеціальному господарському законодавстві передбачити інвестиційні пільги для підприємств із переробки сільськогосподарської сировини. Саме у правовому регулюванні переробної промисловості має знаходитися ключ від забезпечення інноваційної модернізації української економіки та її інтеграції у світове господарство.

Література:

1. Хозяйственный кодекс Украины : Научно-практический комментарий / Под общ. ред. А.Г. Бобковой. — Харьков: Издатель ФЛ-П Вапнячук НН, 2008. — 1296 с.
2. Шелухін М. Л. Транспортне право України. Академічний курс.

[підручник] / за ред. М. Л. Шелухіна. — К.: Ін Юре, 2008. — 896 с.

Дерев'яно, Б.В. Питання зміни у структурно-галузевій політиці як основному напрямі економічної політики держави [Текст] / Б.В. Дерев'яно // Правове забезпечення економічного розвитку та екологічної безпеки суспільства : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 50-й річниці створення Донецького національного університету та 30-й річниці створення кафедри господарського права Донецького національного університету (14–15 травня 2015 р.) / за заг. ред. А.Г. Бобкової. - Вінниця : ДонНУ, 2015. - С. 50-52.